

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

“La importància de la música pel desenvolupament infantil”

Isabel Eugenia Domínguez Oliver

Grau d'Educació Infantil

Any acadèmic 2017-18

DNI de l'alumne: 43218879Q
Treball tutelat per Arnau Reynés Florit
Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques

	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	☒	☐	☒	☐

Paraules clau del treball:
Música, Cervell, Psicomotricitat, Emoció

ÍNDIX

1. RESUM	4
2. ABSTRACT	4
3. Justificació.....	5
3.1. Elecció del tema	6
4. Objectius.....	7
5. Metodologia.....	8
MARC TEÒRIC.....	9
1. Què és la música?.....	9
2. Importància de la música pel desenvolupament integral de l'infant.	11
3. Importància de la música.....	12
3.1. Intel·ligència musical	14
3.2. La música i les diferents dimensions.....	15
EL CERVELL.....	18
1. Música i cervell	18
1.1. Parts del cervell implicades amb la producció musical.....	22
1.2. Com pot la música ajudar al desenvolupar les altres intel·ligències	24
MÚSICA A EDUCACIÓ INFANTIL	26
1. Currículum Educació Infantil i el paper de la música	26
2. Pedagogs i mètodes musicals per l'educació.....	27
3. Característiques del desenvolupament dels infants	31
4. La música i el desenvolupament psicomotor.....	33
5. La música i l'educació socio-emocional	36
EXPERIÈNCIES VISCUDES A LES PRÀCTIQUES	39
CONCLUSIONS.....	42
BIBLIOGRAFIA.....	45
ANNEXES	47

1. RESUM

A aquest treball que presento a continuació es pot veure reflectit la importància que té la música a la nostra vida i la importància que té donar una visió global dins l'educació a aquesta matèria tractant-la com a mètode de unió entre totes les altres. La música és capaç de desenvolupar i ajudar a desenvolupar de manera més òptima totes les intel·ligències proposades per Gardner al seu estudi de intel·ligències.

A més podem veure també un apartat final on es veu reflectit els efectes que comento durant el treball però de manera pràctica, ja que ho he pogut observar durant el meu període de pràctiques.

Paraules claus: música, cervell, educació, psicomotricitat, socio-emocional, educació integral

2. ABSTRACT

In this work, we can be reflected the importance of music in our lives. We can see the importance to give a global vision in the education. The music is a perfect method of union among the others subjects because it capable of developing and helping to develop in a more optimal way all the intelligences proposed by Gardner in his study of intelligence.

In addition, we can also see a final section that reflects the effects that I have put first theoretically but this time in a practical way. I have been able to observe it during my period of practice.

Keywords: music, brain, education, psychomotricity, socio-emotional, integral education

El tema que he elegit per a la realització del meu Treball de fi de Grau, s'inclou dins la matèria de "*L'educació i creativitat musical a la primera infància*" i en aquests moments li he assignat el títol de "*La importància de la música pel desenvolupament infantil*"

3. Justificació

Primerament explicaré el perquè d'elegir aquesta línia temàtica i és que estudio música des de fa ja 12 anys, exactament al Conservatori, primerament al de Mallorca realitzant allà els meus estudis elementals i professionals amb un total de 10 anys i posteriorment, on em trobo actualment, al Real Conservatorio Superior de Música de Madrid per realitzar els estudis superiors. Contant aquest any, duc dotze realitzant la meva gran afició i passió que és la música i el somni de posteriorment poder transmetre aquesta passió als més petits.

Aquest és el principal motiu, que en va incentivar a elegir aquesta línia temàtica, ja que vaig considerar que podria utilitzar els meus coneixements com a estudiant de música i unir-ho als meus coneixements d'educació que he anat adquirint al llarg de la carrera i realitzar així un treball interessant no sols per la informació que pugui trobar sinó per la opinió que puc aportar, les vivències i també pel que m'aporta a mi el fet de saber les propietats educatives musicals per poder posteriorment posar-les en pràctiques; ja que no es el mateix aprendre música que ensenyar-la.

Per una altra banda, volia agafar aquesta línia temàtica per poder realitzar un treball no tant dirigit a realitzar una Unitat Didàctica musical, sinó volia realitzar un treball més teòric el qual consisteixi en la recopilació d'informació i investigacions i possiblement després poder posar-ho en pràctica.

La darrera raó d'elegir aquesta línia temàtica, va ser una conversa amb un company del Conservatori que realitza els estudis de Pedagogia musical i gràcies a ell vaig caure en el compte de que podria utilitzar els recursos que m'aporta Madrid i xerrar amb els professors de Pedagogia si requeria per poder aconseguir informació, investigacions o diferents punts de vista d'una opinió.

3.1. Elecció del tema

L'elecció del tema en concret : “ *La importància de la música pel desenvolupament infantil*” va ser a causa de diversos fets:

- Vull demostrar la gran importància que té la música dins l'educació, no sols com assignatura, sinó també de manera transversal

Considero que moltes vegades creiem que la música sols pot existir dins l'educació com una assignatura més, igual que “Matemàtiques” o “Coneixement del Medi”; però no és així. La música la trobem manifestada de moltes maneres a les nostres escoles, des dels nivells més elementals fins a batxillerat o la universitat.

Penso que hem de conscienciar de la importància que tenen aquests coneixements ja que convivim amb ells. Tothom sent constantment sons, cançons, crits, clàxons, música, sense ser conscient; no podem conuiu sense això, no concebem la vida sense aquesta part d'ella, per tant, perquè no acceptem que és necessari que algú ens ensenyi a utilitzar-la a tenir-la al nostre favor.

No estic xerrant de formar a músics professionals, sinó de formar persones crítiques, on utilitzin tots els seus coneixements per desenvolupar-se en aquest món.

- Els seus beneficis de cara a altres matèries i aprenentatges.

Amb això em refereixo a que crec que es pot utilitzar la música per ajudar a altres matèries escolars com pot ser la psicomotricitat, la socio-emocional o fins i tot les matemàtiques.

Vull aconseguir canviar la perspectiva de que la música és una assignatura tancada i única que sols uns pocs poden estudiar, entendre i aprofitar. Al meu semblar, la música és molt més que això i pot afavorir a molts infants, per això a més de ser una raó d'haver elegit aquest tema, també serà un objectiu d'aquest treball.

- La importància d'incloure aquest aprenentatge dins les nostres escoles des de petits i no suplir-la així com planteja la nova llei educativa LOMQUE.

Vull fer un treball on es demostrï que eliminar matèries de caire més imaginatiu, més artístics, no és una bona opció; i en concret em centraré en que l'eliminació de la música per un rebuig cap a aquesta, es un error i una pèrdua de coneixements importants i únics.

4. Objectius.

Els objectius que vull aconseguir amb aquest treball a través dels diferents apartats que desenvoluparé són:

Objectius generals:

- Ensenyar la importància de la música dins l'educació
 - Amb aquest objectiu pretenc que al llarg del treball que presentaré finalment, es vegi la música com un fet primordial i insubstituïble. Vull fer veure que ha de ser un coneixement bàsic per a l'educació.
- Mostrar que la música en edats primerenques pot ajudar a la creació de connexions neuronals entre els dos hemisferis cerebrals.
 - Amb aquest objectiu pretenc demostrar que si estimulem els infants amb música des de edats primerenques seran capaços de treure un major potencial a la seva intel·ligència.

Objectius específics:

- Investigar el desenvolupament psicomotriu que pot adquirir un infant en edat infantil gràcies a la música.
- Investigar com ajuda la música en l'àrea socio-emocional.
- Demostrar la importància de la música pel desenvolupament integral de l'infant en qualsevol etapa educativa.
- Utilitzar la música com una intel·ligència més (intel·ligència musical)
- Demostrar que la música treballa a ambdós hemisferis.

5. Metodologia

Per a la realització d'aquest treball m'he sentit influenciada per la observació que he pogut fer durant el meu període de pràctiques del segon cicle d'Educació Infantil, a més de la meua experiència com alumna, on he pogut observar que la música és utilitzada de manera merament teòrica i totalment desvinculada dels altres aprenentatges. A més de que sol ser utilitzada de manera simple, sense cap finalitat educativa, on l'únic objectiu és moltes vegades entretenir o intentar que els infants creïn música basant-se en la repetició.

Com a conseqüència, centraré aquest treball en intentar explicar la importància que té la música a l'educació i sobretot a edats primerenques com és a l'educació infantil, defensant la importància per al desenvolupament integral de l'infant i per tant la gran importància que té la utilització de la música de manera global dins el sistema educatiu.

A més intentaré centrar-me sobretot en dos aspectes que per mi són molt importants dins aquesta etapa evolutiva que és la psicomotricitat i la part socio-emocional de l'infant, i per això m'ajudaré no sols de la informació que he recollit sinó també dels aprenentatges que vaig assolir a les assignatures del grau respectives a aquests dos aspectes.

Finalment, també és important dir que faré referència a pedagogs i músics que varen posar interès en aquest tema i van crear metodologies alternatives per a l'escola.

Per realitzar tot el treball he realitzat un treball de recollida de llibres, documents de revistes electròniques, recursos electrònics a més de la observació durant les sessions de música realitzades dins el centre on realitzo les pràctiques a Madrid

MARC TEÒRIC

1. Què és la música?

Des de ja abans de néixer estam amb constant contacte amb la música a causa de que nosaltres mateixos com a persones humanes som música. Per tant la música és un element habitual i normal en les nostres vides.

La música està en la forma de xerrar de cada un, al nostre caminar, a la nostra respiració i fins i tot al nostre silenci. El problema principal que es troba actualment es que no sabem escoltar-la, entendre-la i aprofitar-la per millorar.

Per poder solucionar el problema que acabo d'exposar, és a dir, la desconeixença de la música i la forma d'interpretar-la, em de començar per fer una definició de què és la música, ja que el problema sol començar en que poca gent sap definir aquest concepte.

Per això, per explicar la importància que té, faré una petita explicació de diferents definicions del concepte *música* que he considerat interessants i que poden servir per xerrar també a la vegada de la importància que té. Hem de tenir en conte que actualment, el terme música és molt ampli i per tant hi ha una gran dificultat per realitza una definició comú, encara així i com he dit anteriorment, a continuació exposaré alguna de les definicions que m'han semblat interessants per aquest treball.

La primera que vull xerrar, és d'un diccionari, exactament la RAE, ja que crec que pot ser molt interessant veure el que diu i a què considera música.

“Arte de combinar los sonidos de la voz humana o de los instrumentos, o de unos y otros a la vez, de suerte que produzcan deleite, conmoviendo la sensibilidad ya sea alegre o triste.” RAE (2018)

Podem observar que a aquesta definició, es fa una clara descripció de què és el concepte de música de manera molt superficial, és a dir, allò que es produeix gràcies a un instrument (incloent la veu humana com a tal, ja que les cordes vocals són l'instrument més primitiu i propi de l'ésser humà) i que provoca a la persona una emoció.

Allò que crec que és important destacar, és que la música provoca una emoció a la persona, i a la definició no dona la opció de que això no existeixi o no passi. Per tant és una manera d'arribar a les persones i no és a través de les paraules sinó mitjançant un llenguatge universal.

Plató ja a la Grècia clàssica xerrava de la música i la seva importància en l'educació de les persones a més de com influïen les diferents harmonies en l'estat de la gent.

Plató considerava que el música i el filòsof compartien dialèctiques similars ja que eren disciplines similars i encara que la música no és una filosofia en si mateixa es converteix en una quan es cerca una veritat i la veritat.

Per tant podríem dir que Plató defineix la música com a filosofia en el punt de la recerca de bellesa i veritat, i per tant per aconseguir que les persones siguin filòsofes hem d'ensenyar a cercar i crear aquesta veritat i també a saber-la reconèixer.

A Timeu, Plató deia que la música era el resultat d'un moviment a través de l'aire de l'orella fins arribar al cervell; des d'allà el so viatja per la sang per arribar a l'ànima. (Polls, E., 1998,p.17)

Com a conclusió de Plató, podem dir que per aconseguir ensenyar a ser filòsof la música ha d'estar inclosa dins l'educació i s'ha de treballar com un aprenentatge més a desenvolupar en la persona per poder alimentar així l'ànima i esperit d'aquesta. La música era l'aliment de l'esperit.

Una altra definició important és:

La música es la actividad humana más global, más armoniosa, aquella en la que el ser humano es, al mismo tiempo, material y espiritual, dinámico, sensorial, afectivo, mental e idealista, aquella que está en armonía con las fuerzas vitales que animan los reinos de la naturaleza, así como con las normas armónicas del cosmos.- E. Willems- (Garcia, 2014, p.6)

Si agafem aquesta definició, feta per Edgar Willems que fou un mestre i psicòleg important que amb la creació de la nova escola, va centrar-se en la recerca de l'ideal humà i ho va aconseguir gràcies a la música. Ell utilitzà la música com eina pel desenvolupament humà, i per això posteriorment xerrarem més profundament sobre ell i el seu mètode musical.

A aquesta definició de música, E. Willems ja deixa veure que la música és part de l'ésser humà i no es tracta d'un complement més. Creu que la música és allò que crea a l'humà, per tant, si agafem la definició d'aquest autor del segle XX, com podem pensar una educació sense incloure una de les parts més importants del nostre ésser més profund i primitiu?

Chopin, músic romàntic també va fer la seva definició de música dient: "La música es una impresión humana y una manifestación humana que piensa, es una voz humana que se expresa" (Díaz, 2014,p.14)

Per tant, torna a fer referència a la música com una cosa interior i pròpia de la persona, alguna cosa que surt de dins i serveix per expressar allò que sentim, pensem o creiem.

Com es pot observar hi ha moltes maneres de definir la música, però la gran majoria coincideixen en una cosa, i es que la música està dins un mateix i forma part essencial de la persona.

2. Importància de la música pel desenvolupament integral de l'infant.

Com acabo de comentar a l'apartat anterior, la música es troba present a la major part de la nostra vida i forma part de la nostra cultura i de la nostra societat. Vivim rodejada d'ella i hem d'aprendre a utilitzar-la no sols per gaudir-la sinó per treure un profit de tot allò que ens pot aportar, en aquest cas i referint-nos al camp de l'educació, hauríem d'aprofitar-ho per aconseguir un desenvolupament integral òptim pel nin, ajudant així a desenvolupar al màxim totes les seves potencialitats.

A més, la música ajuda a millorar ja que forma part d'aquesta mateixa disciplina aspectes com: cognitiu, psico-motor i afectiu del nin (socio-emocional), justament aquest dos darrers, els aspectes que posteriorment faré major referència.

Actualment i més amb la nova llei educativa que a punts següents veurem, es pot observar com aquesta assignatura, que ja era important a les antigues civilitzacions com la grega, cada vegada és més desvaloritzada, i va perdent pes i importància dins el currículum, fins al punt de que poc a poc va sent eliminada i substituïda per altres assignatures, que per algunes persones són més importants. A més cada vegada més podem observar que moltes de les disciplines artístiques s'imparteixen de manera teòrica sense cap duita a la pràctica o fins i tot de manera totalment descontextualitzada sense cap atractiu pels infants, cosa que moltes vegades acaba provocant un aprenentatge forçós i sense cap element beneficiós per l'alumnat. Al meu treball vull arribar a les conclusions de que la música pot ajudar a aconseguir un millor aprenentatge i enteniment d'aquestes assignatures que consideren més importants com les matemàtiques o fins i tot l'educació física.

Per aquest motiu, opino que és molt important analitzar com faré a continuació la importància que té aquesta assignatura, com contribueix a l'aprenentatge d'altres i com pot ajudar en molts aspectes acadèmics. D'aquesta manera poder donar un enfocament distint i més semblant al que alguns pedagogs al segle passat ja van intentar establir, on la música no és teòrica sinó pràctica i on aquesta és contextualitzada als moments d'aprenentatge.

3. Importància de la música

Molts estudis actuals i del segle passat han demostrat que l'aprenentatge de una disciplina escènica i jo concretament parlaré de la música, ajuda i potencia l'aprenentatge d'altres matèries del currículum a més de que afavoreixen molts aspectes del desenvolupament humà. L'educació musical no sols es important per allò que aporta a nivell cerebral sinó també per allò que aporta a nivell emocional, ja que és una activitat que agrada i fa gaudir tant als infants com als adults, per tant podem dir que la música és una activitat que agrada a la humanitat i que dona lloc a la participació i integració social a més d'ajudar a desenvolupar la imaginació, creativitat...

A aquest apartat és molt important xerrar de un gran investigador, Gardner i de la seva teoria de les intel·ligències múltiples realitzada al 1988, on va presentar la definició del que per a ell era la intel·ligència:

Una competencia intelectual humana debe dominar un conjunto de habilidades para la solución de problemas- permitiendo al individuo resolver los problemas genuinos o las dificultades que encuentre y, cuando sea apropiado, crear un producto efectivo- y también debe dominar la potencia para encontrar o crear- estableciendo con ello las bases para la adquisición de nuevo conocimiento. (Gardner,2016, p. 61)

Gardner va presentar lo que per a ell eren les 7 intel·ligències encara que, ell mateix ja va admetre que hi havia la possibilitat de que existissin més i en cap moment va afirmar que la seva llista fos la correcta.

Tal com podem veure al llibre *Las inteligencias múltiples: diferentes formas de enseñar y aprender* de Maria Dolores Prieto i Pilar Ballester, Garner va proposar 7 intel·ligències que posteriorment va ampliar a vuit. Ell mateix interpretava la intel·ligència amb una perspectiva més àmplia que fins el moment s'havia interpretat i va més enllà que allò analitzat com el quocient intel·lectual ja que considerava que existien moltes maneres d'avaluar a una persona. Se asume que la inteligencia es funcional y que se manifiesta de diferentes maneras en diversos contextos. (Prieto, Ballester, 2010 , p.1)

Així doncs podem xerrar d'aquests 8 intel·ligències:

- Intel·ligència lingüística: la relacionada amb la comunicació verbal tant xerrada com escrita
- Intel·ligència lògica- matemàtica: aquella que utilitzem per resoldre problemes amb una base lògica o matemàtica, també inclou el pensament abstracte a més de formar i permetre desxifrar patrons.

- Intel·ligència musical: es aquella que es relaciona amb el llenguatge musical, el to i el ritme
- Intel·ligència espacial: es la capacitat de poder formar una imatge mental en tres dimensions.
- Intel·ligència cinestèsicacorporal: capacitat d'utilitzar el nostre cos per realitzar activitats a més de controlar moviments i manipular els objectes.
- Intel·ligència naturalista: és la intel·ligència utilitzada per a l'observació o estudi de tot allò relacionat amb la naturalesa.
- Intel·ligència intrapersonal: és aquella que ens permet conèixer a la nostra pròpia persona i tot allò relacionat amb la autoconfiança i automotivació.
- Intel·ligència interpersonal: és la capacitat de relacionar-nos i entendre als altres, la part socialitzadora del ésser humà. Dins aquesta intel·ligència també trobem el concepte “empatia”

Així com les va definir Gardner, és a dir, com una capacitat, converteix la intel·ligència en una destresa que es pot desenvolupar i un punt de partida per millorar la resta. Amb això vol dir que si nin té una intel·ligència lingüística major, utilitzar estratègies per aconseguir a través d'ella desenvolupar un major nombre de capacitats a l'infant. Ara bé, aquestes depenen de múltiples factors:

- a) Factors genètics
- b) Factors ambientals
- c) Factors relacionats amb la integritat cerebral

Hem de tenir en compte que aquestes intel·ligències no són autònomes sinó que va associades entre elles, encara que es puguin treballar fins a un cert punt de manera independents, encara així i com diu Gardner, encara no es sap a quina mesura estan interrelacionades les intel·ligències entre sí i tampoc es sap si per tenir molt desenvolupat alguna de les intel·ligències suposa que les altres també estaran igual de desenvolupades.

Com es de suposar, al meu treball de les 8 intel·ligències que va xerrar Gardner em centraré a la intel·ligència musical. Però abans d'endinsar-nos dins aquesta intel·ligència volia plantejar una pregunta, i és que si ja Gardner a la seva teoria de les I.M. (intel·ligències múltiples) ens anticipava que no són independents unes de les altres i que es necessiten totes per poder tenir un bon desenvolupament i créixer a nivell de coneixement, perquè seguim tenint una educació

on es separen per matèries els conceptes, els coneixements i aprenentatges i no s'intenta donar una educació global i ajustada als infants que tenim?

3.1. Intel·ligència musical

La música és sense cap dubte ni un, una de les formes de comunicació més antigues, des de les antigues civilitzacions s'utilitza la veu humana i el cos per crear música, ritmes i així aconseguir una forma d'expressió. És una facultat que ens acompanya al llarg de la nostra vida ja que vivim rodejats d'ella. Vivim amb el ritme del nostre cor, el qual segueix un ritme continu, la nostra respiració que també segueix un temps marcat i així infinitats de parts del nostre cos que segueixen el ritme sense que nosaltres siguem plenament conscients.

Gardner deia que antigament a la cultura occidental la música, encara que ell l'engloba ja com una intel·ligència conjuntament amb la lingüística o les matemàtiques, no era considerada una intel·ligència sinó més bé un talent o una gran destresa per part de qui la posseïa. Gardner ens xerra que el do per la música és aquell que amb més prematuritat sorgeix, encara que no es sap molt bé el perquè, però també insisteix en la importància que té l'ambient en aquest tipus d'intel·ligència.

La majoria d'infants, abans de començar el període d'escolarització tenen un gran desenvolupament musical, però per falta de motivació i treball sobre aquesta a l'escola els infants van perdent aquesta predisposició cap aquesta intel·ligència.

La inteligencia musical hace referencia a la habilidad para apreciar, discriminar, transformar y expresar las formas musicales así como para ser sensible al ritmo, el tono y el timbre. (Prieto,M.D; Ballester,P , 2010, p.176)

Els elements principals que constitueixen la música són:

- El to : o el que també anomenem melodia
- El ritme: el qual ell ho defineix com:
“Sonidos que se emiten en determinados frecuencias auditivas y agrupadas de acuerdo con un sistema prescrito” (Gardner ,2016,p.91)
- El timbre: qualitats que caracteritzen el to.

No a tot el món té la mateixa importància un que l'altre, depenent més de la cultura per decidir quina part de la música prevaleix per damunt l'altre.

A més també podem citar una altra autora que ens xerra dels diferents plànols que l'infant necessita per desenvolupar l'activitat musical es que segons María Victòria Casas necessita tres components de la intel·ligència musical que són:

1. Plànol o component afectiu: fa referència al fet de relacionar
2. Plànol o component sensorial: referent a les sensacions del fet d'escoltar una melodia concreta.
3. Plànol o component formal: referent als elements de la música (audició, interpretació i composició)

A aquesta intel·ligència hem de xerrar també de la importància dels primer anys de vida de les persones, ja que son crucials pel desenvolupament d'aquesta facultat musical. Aquí entra en joc la importància de la plasticitat cerebral dels infants.

Segons J. Jauset (2016) la neuroplasticitat és la base de la memòria, adquisició d'habilitats i la recuperació de lesions. A mesura que creixem les connexions antigues i ineficaces s'eliminen però durant els cinc primer anys de vida existeixen unes condicions molt favorables per a la neuroplasticitat permetent que tinguin major facilitat per adquirir noves possibilitats.

Aquest fet és molt important ja que la música és un dels grans exemples per xerrar d'aquesta plasticitat, per tant això vol dir que la música permet una gran capacitat adaptativa a aquelles persones que la practiquen, però si el gran nivell de plasticitat es troba als primers 5 anys de vida, l'escola ha de fer la tasca de fomentar aquest aprenentatge per crear el major número de connexions possibles.

Per finalitzar aquest apartat del treball vull fer referència a una cita de Maria Victoria Casas citant a Gardner on diu "la intel·ligència musical influeix en el desenvolupament emocional, espiritual i corporal de l'ésser humà" " la música estructura la forma de pensar i treballar ajudant a la persona en l'aprenentatge de matemàtiques, llenguatge i habilitats espacials". Una altra vegada podem veure la clara referència a que amb la utilització d'aquesta intel·ligència desenvolupem moltes capacitats no pròpiament de la música sinó d'altres àrees.

3.2. La música i les diferents dimensions

L'exercici del cant, la dansa la interpretació instrumental i la lectoescriptura, és a dir, tot allò intrínsecament relacionat amb la música ajuden al desenvolupament de les diferents dimensions de l'infant de la següent manera:

Segons Joan Marí Martí(2014):

- Àrea fisiològica: el cos reacciona amb la música
- Àrea social: contribueix a les relacions socials i al sentiment de grup (sensació de pertinença)
- Àrea emocional: evoca records i provoca emocions i sensacions
- Àrea espiritual: ajuda a la meditació i a la reflexió
- Àrea cognitiva: aporta atenció, concentració, imaginació i capacitat creativa.

Ara bé, una altra autora (Maria Victoria Casas) ens xerra de les dimensions que afavoreixen aquesta pràctica musical i es que al igual que el primer autor citat diu que afavoreix a l'àmbit cognitiu, el psicomotor i l'afectiu o emocional

- Àmbit cognitiu: escoltar música i tot el procés musical ajuda al procés memorístic, d'atenció, comprensió, anàlisi, síntesi i aplicació, processos aplicables a qualsevol altre aprenentatge.
- Àmbit psicomotor: l'infant que practica música pot aconseguir un nivell de desenvolupament del sistema motor gràcies al ritme ja que afavoreix a aconseguir coordinació, equilibri, lateralitat, aspectes importantíssims tant per l'escola com per a la vida diària.
- Àmbit emocional: la música ajuda a l'infant a una millora en la participació i a un treball cooperatiu gràcies als jocs musical com cantar, seguir ritmes o tocar instruments a més d'oferir una forma diferent d'expressió. Per una altra banda la música contribueix a l'autoestima física i valorar les seves destreses fent sentir més segur, independent, alegre i acceptant les seves limitacions i frustracions

A més, per una altra banda i segon J. Jauset (2016) s'ha demostrat que la música, tant en la seva escolta passiva com amb l'aprenentatge instrumental ajuda a:

- Augment de connexions i reds neuronals
- Major sensibilitat auditiva
- Increment de la facilitat d'adquisició d'habilitats de llenguatge, lògica i abstracció,
- Augment de la reserva cognitiva cosa que permet que d'adult serveixi com a protector en les malalties neurodegeneratives.

Per tant i com a resum podem dir que treballar la música i integrar-la com a recurs per treballar les diferents competències i coneixements presenta diferents avantatges com poden

ser: la millora de l'autoestima de l'alumnat, la participació i socialització amb la resta d'infant, un treball col·laboratiu, crear vincles entre els diferents coneixements i no treballar-los de forma aïllada i descontextualitzada, millorar la capacitat de memòria i ajudar a la concentració i sobretot ajuda a la creativitat i iniciativa.

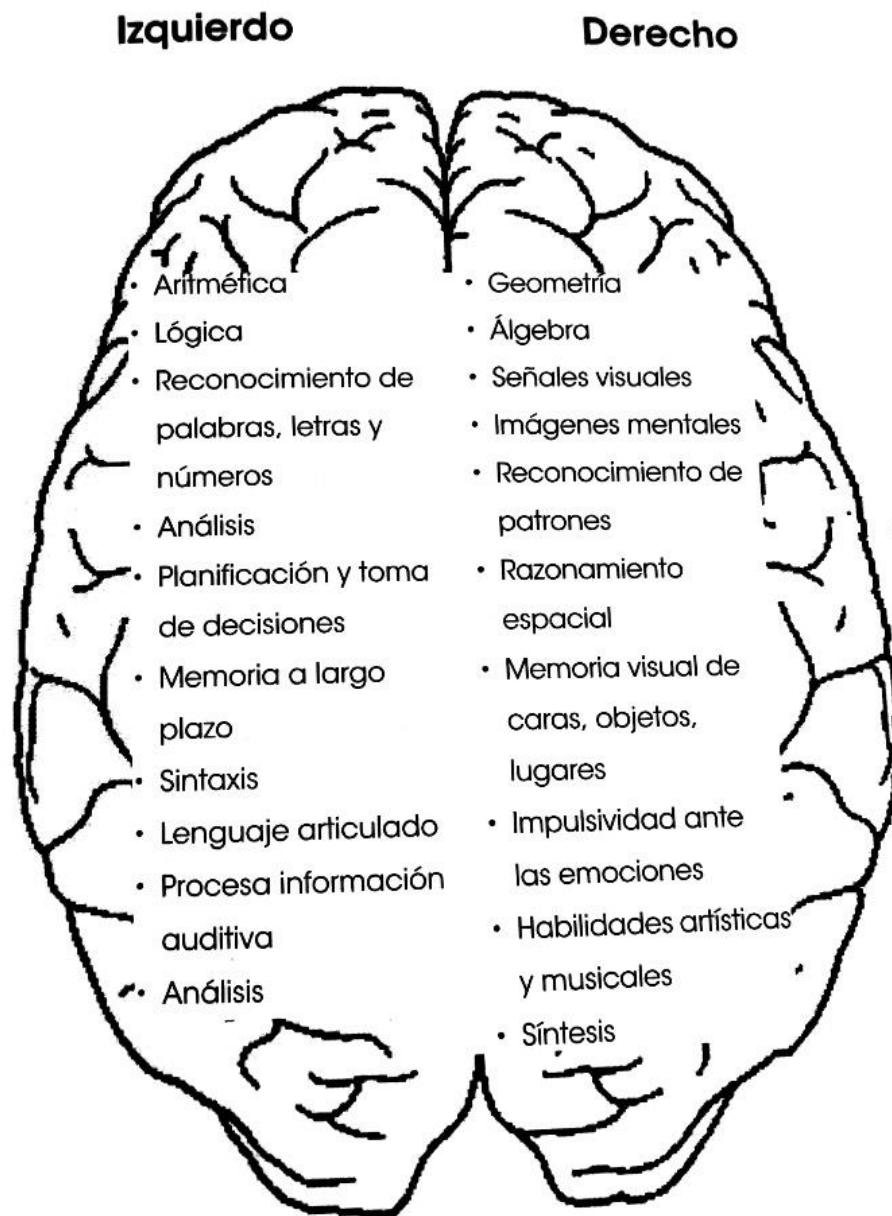
EL CERVELL

1. Música i cervell

En el darrer segle s'han fet diversos estudis per veure quin efecte produïa la música sobre el cervell dels éssers humans i el resultat que s'han pogut observar són molt sorprenents ja que es poden veure canvis evidents en el cervell de la gent durant el procés d'escolta de música; a més de existir una diferència entre el cervell d'aquelles persones que són músics professionals i aquelles altres que no.

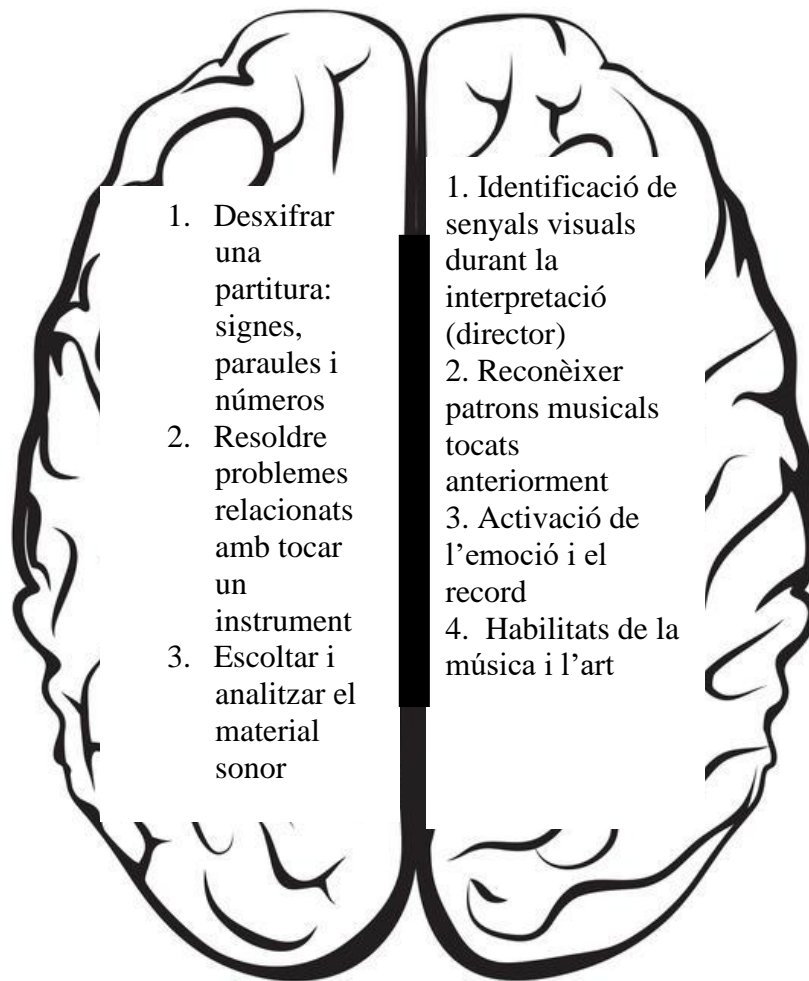
Per aquest motiu a continuació exposaré alguns aspectes d'aquests canvis que s'han observat i la manera en que tenen un efecte directe sobre l'educació i la forma d'aprendre dels infants, que permet afirmar que la música és un mètode beneficiós per aprendre tots els coneixements. Per començar em de parlar com diu María Victòria Casas de que la activitat musical s'ha vist clarament focalitzada al hemisferi no dominant del cervell a diferència del llenguatge, però a mesura que s'intensifica el treball musical entra en joc el raonament lingüístic i lògic matemàtic cosa que implica l'hemisferi dominant durant el procés de creació, execució o audició d'una obra musical. Aquest fet significa que durant la pràctica musical prolongada utilitzem els dos hemisferis del cervell, és a dir, la totalitat d'aquest, creant connexions entre els dos hemisferis que d'altra manera no es connectarien.

Si ens aturem un moment a pensar com estan distribuïdes les capacitats als cervell podem observar que cada hemisferi té atribuït unes habilitats en concretes.

Imatge 1: Martí,J.M. (2014) *Cómo potenciar la inteligencia de los niños con la música*.,Barcelona, ManonTroppo Robinbook.

A la fotografia anterior, extreta del llibre *Como potenciar la inteligencia de los niños con la música* podem observar com es distribueixen les diferents capacitats en cada hemisferi. Però la música es troba als dos hemisferis ja que aquesta està tant a allò que escoltem com en lo que emetem amb la veu, allò que recordem i cantem mentalment, el ritme, les sensacions i emocions que ens provoca i els esquemes que ens crea la seva estructura.

Imatge 2: Elaboració pròpia

A la anterior fotografia podem veure a quin hemisferi es duen a terme algunes de les activitats musicals i com es pot observar hi ha algunes que es duen a terme al hemisferi dret com altres que es duen a terme a l'esquerre, per tant no podem dir que la música sols es desenvolupi a un hemisferi. Aquesta imatge està realitzada a partir de la informació que ens dona Martí (2014) on diu que la música es mou en els dos hemisferis ja que la música es tant allò que escoltem com el que emitim amb la veu, el que recorda i cantem mentalment el que ens fa ballar i marcar un ritme, allò que ens fa sentir sensacions o ens fa pensar estructures.

Tota persona té predominança d'un hemisferi on altre, cosa que farà que tingui més desenvolupat unes capacitats o unes altres. Això és el que coneixem com a lateralitat. La lateralitat no s'estableix definitivament fins als 6 o 7 anys i per aquest motiu és tan important experimentar en la primera infància creant així unions nervioses que es mantindran durant tot el desenvolupament i permetran estimular la intel·ligència en un major grau.

La música, al ser capaç d'estimular ambdós hemisferis és perfecta per ajudar a crear aquestes connexions nervioses.

Per exemple: si xerrem de com captem la música, segon Jean Despins al seu llibre Música y Cerebro podem dir que les melodies són captades per part del músic professional amb una major bilateralitat, és a dir, que el músic professional a diferència de la gent que no practica aquesta activitat, tenen major facilitat per utilitzar ambos hemisferis a l'hora de captar una melodia

Una cita que considero important aportar a aquest treball i més en aquest apartat és la següent:

Estoy convencido de que no es bueno privilegiar solo el modo de aprendizaje dominante por el cual un individuo aprende, pues si de este modo se revela de tipo hemisférico izquierdo, el abandono del otro tipo de funcionamiento a la larga podrá ser más perjudicial que útil. Identificando bien cada método de enseñanza se evitará concentrar los esfuerzos solo en el hemisferio izquierdo, con el pretexto de que el niño saldrá mayor adelante, en lugar de emplear asimismo las posibilidades del otro hemisferio. Debemos esforzarnos por desarrollar estrategias que no se dediquen a poner de relieve todas las diferencias individuales y su gran complejidad. Creo que es el camino que hay que seguir. (Despins,1989 , p.79)

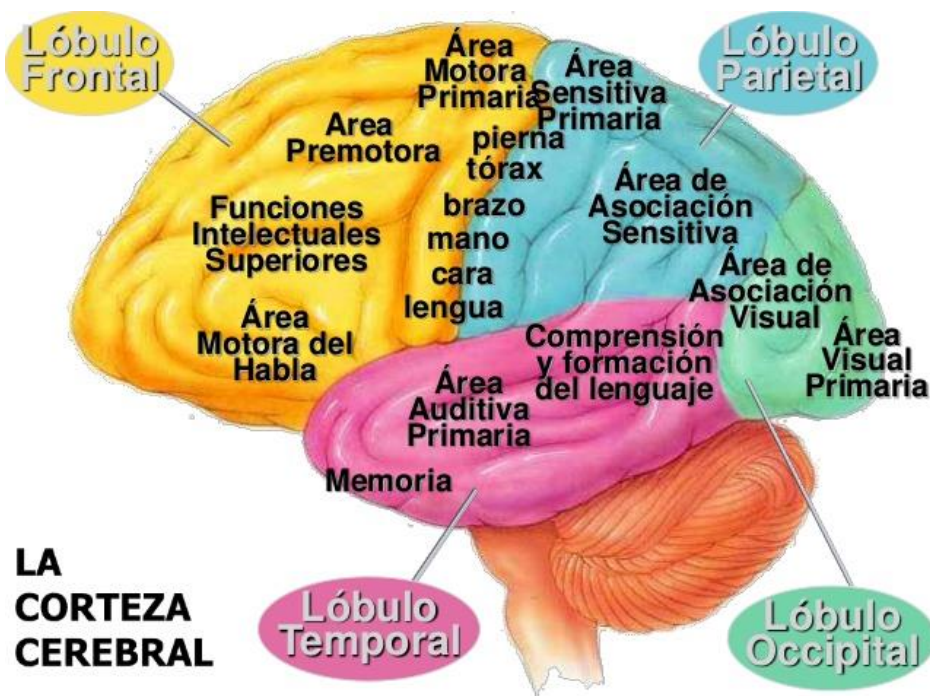
Crec que és important aquest incís, ja que per mi la música és un mètode de treball que permet utilitzar la totalitat del cervell i desenvolupar tot dos hemisferis a la vegada gràcies a les connexions que s'estableixen.

Hi ha estudis que demostren que la formació musical a la primera infància ajuden al desenvolupament visual, espacial i verbal, és a dir al àrea de llenguatge i al psicomotor. A més de que aprendre a tocar un instrument ajuda al desenvolupament cognitiu i millora les habilitats de àrees extramusicals, el que és conegut com a transferència.

1.1. Parts del cervell implicades amb la producció musical

A continuació xerraré sobre diferents parts del cervell implicades directament durant la pràctica musical, ja que són moltes les parts implicades i a la vegada molt complex el tema, ho faré de forma general i no faré incís en els detalls:

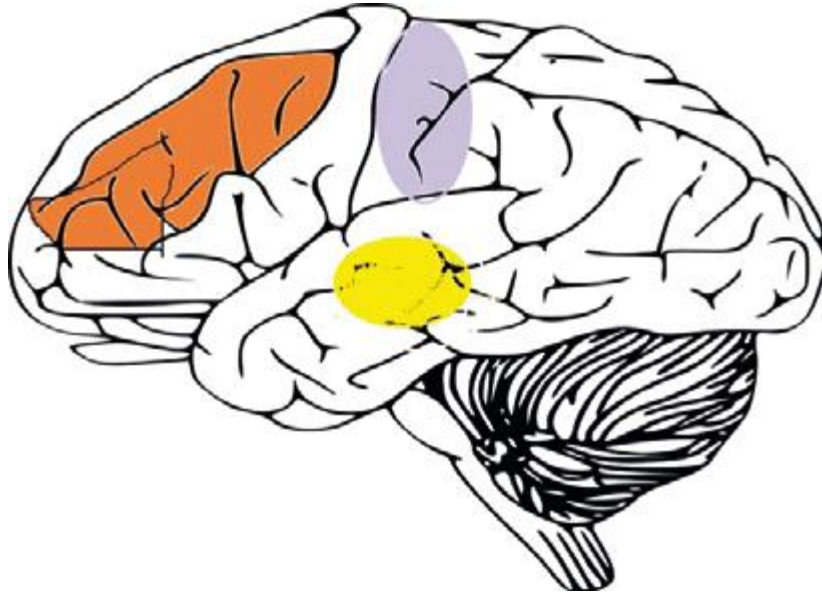
- Lòbul frontal: relacionat amb el control motor, el pensament creatiu, la planificació futura, llenguatge, expressió artística, presa de decisions, conducta emocional, memòria i imaginació.
- Lòbul parietal: processa la informació sensorial procedent de l'exterior, la manipulació d'objectes i també els números i les seves relacions
- Lòbul occipital: rep estímuls visuals, capacitat d'interpretar allò que veiem.
- Lòbul temporal: rep els estímuls auditius, record de paraules, noms i memòria visual.

Imatge 3: Margarlor ,(2016), *El cerebro: la corteza cerebral*. Recuperat de <https://adpsi.wordpress.com/2016/01/14/el-cerebro-la-corteza-cerebral/>

A més també podem xerrar de que segons J. Jauset (2016) es pot apreciar una major densitat neuronal en el cos callós (la unió dels dos hemisferis) a la cortesa prefrontal, la auditiva, la premotora i al cerebel

Cortesa prefrontal (taronja), auditiva (grogua), premotora (lila) i cerebel

Imatge 4: Jauset, J.A. (2016) Música, movimiento y neuroplasticidad, *Eufonía: Didáctica de la música* (67), 19-24.

1.2. Com pot la música ajudar al desenvolupar les altres intel·ligències

A aquest apartat i seguint l'escrit de Marti (2014) faré un petit resum de com la música pot ajudar a desenvolupar les altres intel·ligències descrites per Gardner, encara que Martí, descriu com ajuda durant tot el període de l'educació, jo em centraré únicament en l'etapa d'Educació Infantil

0 a 3 anys	<p>Coneixement sensorial i motriu:</p> <p>La música ajuda al desenvolupament mental dels infants gràcies a les cançons senzilles, introduint cançons amb temàtiques infantils, cançons que toquin parts del seu cos, cosa que també ajuda al coneixement del propi cos</p>
3 a 5 anys.	<p>S'accelera l'aprenentatge i tots els estímuls que reben ajuden al desenvolupament tant físic com mental. Comença la utilització de símbols a través del llenguatge, la imitació i la dramatització.</p> <p>Segueix utilitzant-se la cançó augmentat la complexitat semàntica. Tot ajudant a la intel·ligència lingüística, corporal i matemàtica.</p>

Ara bé, si utilitzem allò que diu M.Sarget al seu text *La música en la Educación Infantil: Estrategias cognitivo-musicales*, podem fer una altra classificació.

Fins els dos anys	<p>Els infants reaccionen davant qualsevol estímul sonor realitzant a partir d'un any "canturreo" i balbuceig, afavorint ja la intel·ligència lingüística.</p> <p>Les primeres habilitats que es desperten als nins van lligades al ritme ja que l'escolta musical sol anar acompanyada de moviment com balancejos, inclinacions de cap, moviments de cames, elevació de braços.. ajudant ja així a la intel·ligència cinestésica.</p>
Dels 2 als 3 anys	<p>L'infant nota una maduresa als seus membres i per tant major coordinació psicomotriu donant així una resposta rítmica (intel·ligència cinestèsica)</p> <p>Comença a utilitzar les cançons com elements auxiliars dels seus jocs</p>
Dels 3 als 4 anys	<p>Comencen els jocs cantats de caràcter imaginatiu en</p>

	<p>activitats lúdiques i socials (intel·ligències interpersonal i interpersonal)</p> <p>Comencen a realitzar improvisacions amb influència de les cançons escoltades</p>
Dels 4 als 5 anys	<p>El joc simbòlic ocupa gran part d'aquesta edat i la música forma part d'aquest</p> <p>Els nins comencen a compondre les seves pròpies cançons amb textos propis i elements melòdics i rítmics de la música pop o rock (intel·ligència musical i lingüística)</p>

Per tant podem veure que la utilització de la música permet desenvolupar les altres intel·ligències i per tant pot ser el punt d'unió per a que l'educació sigui integral.

MÚSICA A EDUCACIÓ INFANTIL

1. Currículum Educació Infantil i el paper de la música

A la nostra comunitat, Illes Balears, el currículum de Educació Infantil està establert al Annex del Decret 71/2008, el qual encara que ja està establerta la nova llei LOMQE (Llei Orgànica per a la Millora de la Qualitat Educativa) vigent a partir del curs 2014-2015, segueix regint-se per la LOE (Llei Orgànica d'Educació) aprovada al 2006.

A aquest annex es pot apreciar que la música està contemplada tant al primer com al segon cicle de l'educació Infantil, és a dir, dels 0 a 6 anys, encara que al segon cicle de forma més extensa.

Es troba reflectida a l'àrea **de llenguatges: comunicació i representació** classificant-la com un dels llenguatges a desenvolupar dins l'educació dels infants "Llenguatge artístic" el qual fa referència tant al llenguatge plàstic com al musical.

El llenguatge musical el descriuen com aquell que possibilita el desenvolupament de capacitats com la percepció, el cant, la utilització d'objectes sonors, instruments, moviment corporal, creació a partir de l'escolta, exploració, manipulació i jocs de sons. I s'utilitza amb la finalitat de despertar sensibilitat estètica a més d'adquirir habilitats i destreses per la producció, ús i comprensió de sons en un sentit expressiu i comunicatiu

Al currículum d'Educació Infantil s'estableix que la unió dels 4 llenguatges (corporal, verbal, artístic i audiovisual i de les tecnologies), permet que l'infant tingui un desenvolupament integral a més de ser una eina per expressar i gestionar les emocions. A més també surt reflectit la importància del caràcter global de l'etapa, on no es pot donar ni tractar els continguts de forma aïllada.

Si mirem els continguts de cada cicle veiem que:

- **1r Cicle**: es centra molt a l'exploració tant de la veu com del cos a més d'explorar l'espai i objectes que ens rodegen. També xerra del gust per les cançons, danses, jocs musicals... Xerrem de una iniciació a la música de manera no sistemàtica, ajudant a l'exploració del món.
- **2n Cicle** : es centra en l'exploració de la pròpia veu, del propi cos, instruments musicals i la utilització d'aquests per a la producció i creació musical. Reconeixements de sons a l'entorn natural i social, distinció de característiques, audició de fragments musicals, participació i plaer en les cançons, danses i jocs i expressió comunicacions d'emocions.

Actualment, aquesta realitat del currículum no es del tot certa, ja que es segueix deixant de banda alguns llenguatges al procés d'aprenentatge i sobretot no es realitza un ensenyament globalitzat, sinó que es solen, ja des de aquest cicle, separar els coneixements.

Finalment vull aportar que cada vegada més, hi ha escoles que intenten dur una metodologia de projectes que cerca exactament aquesta globalitat d'aprenentatges.

2. Pedagogs i mètodes musicals per l'educació

Aquest apartat, considero que és molt important ja que són referents que van intentar dur a terme uns mètodes musicals globalitzador i per l'educació integral de l'infant. Penso que serien perfectament possibles dins les aules d'educació Infantil i per tant poder complir el currículum, on ja avança que tots el llenguatges han de ser tractats de manera globalitzadora.

La *Pedagogia Musical Activa*, consisteix en un moviment educatiu que actualment segueix actiu i que es va iniciar cap a finals del segle XIX i començaments del segle XX. Amb aquesta metodologia es volia i encara ara es vol aconseguir donar a la música un valor no sols estètic sinó també per la formació de la persona. Molts del grans activadors d'aquest moviments van ser mestres de l'Escola Nova com pot ser l'autor ja mencionat anteriorment Willems i per això també es xerraran d'ells i els seus precursors.

A continuació, es presentarà de manera resumida alguna de les teories d'aquests mestres i pedagogs, les quals poden ser aplicades a l'aula per benefici dels alumnes creant així una educació integral on la música podria instaurar-se com assignatura transversal i no simplement com una activitat aïllada del procés d'aprenentatge, tota aquesta informació ha estat extreta en gran part de Villena, M^o I; Vicente, A; Vicente, Mª P. (1998) al seu text pedagogia musical activa.

Comenio (1592-1671): encara que és un personatge anterior al segle XIX, penso que es interessant afegir-ho a aquest apartat ja que deia que:

“Para aprender con facilidad deben utilizarse cuantos más sentidos se pueda. Deben ir juntos siempre el oído con la vista y la lengua con la mano” (Comenio, 1998:80) – muy interesant

Per tant, i relacionant-ho amb la seva recomanació de que els alumnes tenen que reconèixer els sons per recordar-los i estudiar-los, podem dir que la música va molt lligada amb totes les seves teories. Em de fomentar des de ben petits tots els aprenentatges de manera conjunta i la música relacionada amb la oïda, ha d'estar dins aquests aprenentatges.

Rousseau (1712-1778): aquest pedagog va dedicar part de la seva vida a l'ensenyança de la música creant noves formes de notació. Rousseau afirmava que els sentits son les primeres

facultats que els humans desenvolupen i que aquestes s'han de cultivar, fer feina, jugar i utilitzar-los a més d'ensenyar a fer-los servir. Per això durant el seu segon llibre de l'Emili exposa tota la metodologia d'ensenyança musical. Considera que s'ha d'ensenyar no sols a sentir, sinó a tenir una oïda sensible al pols, al ritme, a les melodies... una veu no sols per xerrar sinó també per cantar sobretot a les primeres edats.

Pestalozzi (1746-1827): Pestalozzi, reconegut dins el camp de l'educació com uns dels primers iniciadors de l'escola nova, xerra i posa a important lloc els exercicis de cant considerant la música com una manera eficaç per a l'educació moral y socioemocional.

Pestalozzi fa una divisió molt coherent, a la meua forma de pensar, de la manera d'aprendre, i no sols dins el camp de la música. Creu que primer s'han de conèixer els sons (percepció) posteriorment la representació(escriptura i llenguatge) i per últim les lleis que regeixen la seva formació (pensament). És a dir, Pestalozzi considera que s'ha d'anar d'allò més innat a lo més racional, creant sempre un coneixement gradual on s'intenti profunditzar en els aprenentatges que es van adquirint.

Froebel (1782-1852): el pedagog alemany encarregat de crear les escoles infantils a Alemanya (Kidersgarten) segueix els pensaments del dos autors ja esmentats anteriorment. Ja que considera que s'han d'educar primer de tot els sentits, y la música és una de les millors manera de fer-ho. Creu que des de la primera infància, els nins podran escoltar els cants dels ocells, els insectes, la gents, les màquines i de la mateixa manera que passaria amb la música, els arribarà a distingir sense l'ajuda de ningú.

Froebel va compondre diferents melodies senzilles juntament amb el seu material didàctic on hi havia sobretot coneixement matemàtics. Utilitzava les melodies per fer que els infants anessin aprenent de manera progressiva de més simple a més complexa i donant sempre un caràcter didàctic però també simbòlic.

Froebel utilitzava per a totes les activitats melodies apropiades per aconseguir un aprenentatge més profund i interioritzat.

“Pronto se acostumbraría el niño a una vida también rítmica, ordenada, medida” (Froebel, 1913:71) (Recuperat de Villena, M^a.I. , Vicente, A. , Vicente, M^a. P. 1998 p.4)

Penso, que el nin, al dur internament la música, si l'acostumem a viure amb ella, tal i com diu Froebel, no trobarà estrany aquesta manera de fer.

Mme, Pape-Carpantier (1815-1875): va considerar la música i les cançons com a element important de l'educació. Ella ensenyava a través de la música i el ritme intervenint amb ell com un element incitador de la creativitat dels infants. No educava l'oïda musical sinó el que volia era aconseguir que l'infant fos capaç de captar i interpretar

Kergomard, P (1838-1925): Pauline Kergomand va ser durant molt de temps una de les grans influents de l'educació a França ja que va ser inspectora general de les Escoles Maternals de França. Ella defensava la utilització del camp, sobretot per ajudar a la part socioemocional de la persona humana, i per això insistia en la importància tant de crear música bella però útil a la vegada de la necessitat de formar en música a les futures mestres.

Ella creia que la música i en especial cantar eren una de les expressions més naturals i encantadores, sentiments íntims. La música dona lloc a sentiments bons, i també és una llengua universal.

Maria Montessori (1870-1952): Montessori com ja sabem és una de les grans influents de l'escola nova i també, encara que de manera menys coneguda va ser influent en la música a edats infantils. Va basar-se en les investigacions de Pape-Carpantier i a partir d'allà va crear nou material per aconseguir els seus objectius que era desenvolupar l'educació auditiva i el sentit estètic de l'infant

Jaques- Dalcroze, va crear un mètode rítmic : *“Método de educación musical y de rítmica”* (1904). El va crear al Conservatori de Ginebra després de trobar-se a alumnes arrítmics

El fi d'aquest mètode era cercar un escola on l'infant no sols havia d'aprendre a cantar i escolar de manera correcta sinó que a l'escola havia d'aprendre també a moure-se, pensar de manera correcta i de manera rítmica.

Segon Joan Maria Martí (2014,p.63): *A grandes trazos, uno de los ejercicios básicos consiste en que los alumnos se desplazan por el aula, generalmente en círculo y marchan según la música que suena al piano.*

Per tant, podem dir que Dalcroze va utilitzar un mètode molt sensorial on treballa no sols la música i el ritme sinó el propi cos, és a dir, la psicomotricitat de l'infant.

Aquest mètode el recuperarem posteriorment a l'apartat de música i psicomotricitat.

E. Willems (1890-1978): va estudiar la música i la seva aplicació a la primera infància no sols de manera pràctica sinó també la repercussió a altres nivells com poden ser l'educació sensorial, el desenvolupament de l'afectivitat auditiva... Per tant hem de xerrar d'ell per la gran importància dels seus llibres ja que son una guia molt important no sols pels músics sinó per qualsevol educador que estigui interessat en l'aplicació de música. Podem xerrar d'alguns llibres com: *Las bases psicológicas de la educación musical, El ritmo musical, Educacion musical, Introducción a la musicoterapia* entre molts altres.

“Vivir inconscientment los fenómenos musicales para tomar conciencia de ellos y así llegar a la vida consciente” Extret de Ricercare (2015)

Willems creia que la música s'havia de començar com una cosa inconscient i com estratègia sensorio-motriu per després arribar a la fase conscient del coneixement musical.

Mètode Martenot

Aquest mètode ha tingut gran importància a França, d'on era originari el seu creador, encara que s'ha utilitzat per tot el món. Aquest mètode es basava en el coneixement de la psicologia dels alumnes i tenia com objectiu aconseguir que la música fos incorporada de manera natural en la forma de ser d'aquests.

Alguns dels principis bàsics que fomenten aquest mètode són:

- Ritme viu
- Cant lliure a través de la imitació
- Cant conscient i inconscient.
- Lectura de música
- Memorització, imitació espontània
- Improvisació

Mètode Orff-Schulwerk

El mètode Orff proposat per Karl Orff té la seva base en la paraula-música-moviment, donant gran importància tant a la creativitat com a la improvisació. Actualment és un dels mètodes més utilitzats a les escoles i a l'educació obligatòria.

Aquest mètode es torna a basar al igual que molts altres en el ritme, però allò que es cerca és l'experiència i no el resultat d'aquesta.

Aquest pedagog considera la paraula com a cèl·lula creadora del ritme. Amb aquest mètode aconseguir treballar conjuntament i de forma global el ritme, la paraula, la melodia, la harmonia i la interpretació tant musical com vocal.

A més, uns dels recursos probablement més coneguts, són els instruments Orff classificats com:

- Instruments de percussió de sons d'altura indeterminada : castanyetes, capanetes, caixes, maraques...
- Instruments de percussió de sons amb altura determinada: pandero, timbaletes, bongoes...
- Instruments harmònics i melòdics: metal·lòfons, xilòfons, carillons...

Per últim és important xerrar del fet de la improvisació, ja que una de les grans finalitats d'aquest mètode era el desenvolupament de la creativitat. El professor guia a l'alumne a realitzar improvisacions, lliures i pròpies, creant un espai de seguretat.

Mètode Kodaly : Kodaly va ser un dels grans músics hongaresos a més d'un gran pedagog. Al seu mètode el cant va ocupar un espai molt important al igual que el ritme. Kodaly creia que el cant era important pel desenvolupament tant intel·lectual com per l'emocional.

Kodaly al seu mètode dona gran importància al desenvolupament del ritme, a la capacitat auditiva, l'audició musical, els instruments de percussió, la pràctica del solfeig utilitzant els gestos amb les mans i les cançons amb origen folklòric.

Ell creia que la música popular és la mare de la música, i partint de cançons familiars pels infants, comença la seva tasca dins la música per poc a poc i gràcies al cant desenvolupa una bona oïda i una posterior coneixement instrumental.

Per finalitzar aquest apartat vull fer una petita conclusió sobre els pedagogs, i és que si ens fixem tots fan gran importància al ritme, el moviment i els sentiments i emocions dels infants. Tots intentant utilitzar la música de forma global amb el cos i l'ambient on l'infant es troba. Es pot veure que hi ha molts mètodes per utilitzar la música dins un aula però sobretot que aquesta no ha de ser una cosa externa a altres aprenentatges ja que la música pot facilitar la memorització d'aquests.

3. Característiques del desenvolupament dels infants

L'educació infantil està dirigida com ja sabem a infants amb edats compreses entre els 0 i els 6 anys i és un edat amb una gran plasticitat cerebral a més de un moment evolutiu on més coses són capaces d'aprendre, absorbir i retenir als seus cervells, ja que es troben al moment de major connexions cerebrals, sents les educadores, l'entorn i les famílies les responsables de crear aquestes xarxes neuronals.

Les etapes del desenvolupament musical no es troba relacionada amb l'edat directament sinó amb el moment evolutiu dels infants. A continuació hi ha una taula on es poden veure les característiques del desenvolupament tant evolutiu com musical, ja que des del naixement els infants tenen reaccions enfront al so i la música. Aquesta taula està creada a partir de la informació aconseguida del llibre *Didàctica de la música* de Pilar Pascual Mejía

Abans del naixement	A la desena setmana es comença a desenvolupar l'oïda i a les 18 setmanes ja és totalment funcional. Escolta la digestió, la respiració, el ritme cardíac.
Als 8 mesos	El nadó respon a la música i l'estimulació acústica amb els canvis de posició, és una reacció orgànica

18 mesos	Reacciona rítmicament a la música amb tot el seu cos. Canturregen i repeteixen melodies
24 mesos	Canten, percuteixen i es mouen. El seu sentit rítmic i la resposta motriu comença a tenir un caràcter diferencial i selectiu enfront a la estimulació musical.
36 mesos	Ja discriminen la música del renou. La música dona lloc a jocs i ball.
3 anys	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Augmenta la capacitat d'expressió motora ➤ Camina i es mou seguint el ritme ➤ Pot repetir cançons senceres seguint una melodia ➤ Diferenciació de negres i corxeres ➤ Reconeix melodies simples
4 anys	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Millora la seva expressivitat i sentiments ➤ Aconsegueix una entonació ➤ Capaç de dur el ritme amb un conjunt d'infants ➤ Control de la veu i del cos ➤ Inventa cançons (creativitat) ➤ Diferència agut i greu ➤ Gaudeix de la música ➤ Augmenta la memòria auditiva
5 anys	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Pot sincronitzar el moviment ma i peu amb la música ➤ Pot entonar els tons simples ➤ Apreciació de cançons ➤ Poden realitzar ordenacions, classificacions de sons i de instruments

Com es pot apreciar, durant tota l'etapa infantil els infants van adquirint més plaer per la música i tot el que està relacionat amb ella però a més van desenvolupant altres aspectes primordials per a la seva educació com pot ser, als 4 anys la creativitat, als 5 la ordenació i classificació, és a dir, la seriació, la memòria amb la repetició de cançons...

4. La música i el desenvolupament psicomotor

La música va molt lligada al moviment gràcies al ritme i a la dansa. Per tant, la música desenvolupa directament el moviment del cos, cosa primordial en els primers anys de vida dels infants.

Segons Martí (2014) aprendre un instrument duu implícit el desenvolupament de la memòria muscular, és a dir, els dits, els braços, la posició corporal entrenats metòdicament per no mirar en el moment de tocar i que instintivament vagin a la seva correcta posició.

Gardner, dins la seva teoria de les intel·ligències múltiples ja xerrava de que existia una intel·ligència que es deia corporal-cinestèsica, que feia referència a la habilitat d'utilitzar el cos per expressar i aconseguir alguna cosa, com pot ser agafar un objecte.

La música i la dansa tal com diu Joan María Martí (2014) al seu llibre van intrínsecament units des de els inicis de la humanitat. La gran part de rituals que coneixem tenen tant la part musical com la part ballada, pensem sinó en els rituals de caça, en els rituals d'iniciació, matrimoni, o totes les pròpies festes dels diferents llocs del món.

És molt evident que la música ajuda a estimular el moviment, no és difícil veure com els més petits quan senten una música es mouen, fan palmes o comencen a moure els braços quan encara no son ni capaços de seure sols.

Hi ha molt tipus de música destinada a desenvolupar diferents aspectes del ésser humà.

Per una banda trobem cançons infantils com “Palmas Palmitas”, “Serra Mamerra”, “A mi burro” que podem cantar des de edats molt primerenques que a més d'estimular el moviment de algunes parts del cos, també donen lloc a tocar parts del cos cosa que permet que els infants reconeguin i aprenguin conceptes com on està el coll, el cap o les mans. Aquí ja podem veure no sols l'estimulació motriu sinó també la relació amb altres àrees, en aquest cas la de coneixement d'un mateix.

Si pensem directament en les sessions de psicomotricitat desenvolupades dins les aules d'Educació infantil, veiem que la música està present en moltes de les activitats que es realitzen, per treballar conceptes com la lateralitat, la posició a l'espai, control sobre el cos (jugar a moure-se amb la música i aturar quan es fa el silenci)

Els recursos musicals que ajuden al desenvolupament psicomotor són 4:

- La dansa: Si xerrem del ball podem veure com desenvolupem segons Martí (2014):
 - La coordinació : al realitzar diversos passos i moviments tant amb les cames com amb els braços, estan realitzant un treball de control damunt tot el cos, havent de realitzar patrons.

- Reconeixements de patrons: haver de realitzar un pas darrera l'altra i no poden saltar cap ni un, això crea patrons de moviment, de ordenació i seriació. Conceptes que a més de servir per a la psicomotricitat també serveixen per posteriorment el treball matemàtic. No és el mateix haver de realitzar primer un gir, bot i palmada que bot, gir, palmada. Els infants a l'hora de ballar reconeixen el patró i l'utilitzen de manera adient per a cada ball o coreografia.
 - Memòria: el fet de recordar els patrons, els passos realitza un gran treball de memòria, que serveix per a tota la resta de matèries.
 - El números: al final, el ball encara que és una activitat psicomotora i serveix com ja hem dit per la coordinació corporal està tota plena de números per contar els temps, la quantitat de vegades que hem de repetir una acció.
 - Funcions executives: per programar i pensar en la sèrie de passes que cal realitzar
 - Intel·ligències espacials, interpersonal i intrapersonal: amb la dansa desenvolupem no sols la interacció amb els demés sinó la nostra autoestima a més de treballar aspectes com la lateralització, moviment de grup, girs, moviments espacials.
- El ritme: el ritme és el primer element musical, i com ja hem vist anteriorment molts de pedagogs basen els seus mètodes musicals en ell, ja que sense la seva existència la música no seria possible.

Segons Urbano (2010), citat per M. Cala (2014) *La expresión corporal del niño se ve más estimulada a través de la música. Los niños adaptan su movimiento corporal a los ritmos de diferentes obras, contribuyendo a la potenciación del control rítmico de su cuerpo. Pues es a través de la música como el niño puede mejorar su coordinación.*

Els infants són capaços d'adaptar el seu ritme depenent d'allò que escolten, accelerar o disminuir la velocitat de moviment, quedar-se quiets i apreciar el silenci. Per aquest motiu és molt important que des de petits s'ajudi a potenciar el fet de sentir aquests pols o ritme diferent, jugant a jocs com "Estatues"

Pel desenvolupament de la psicomotricitat a l'infant, sobretot durant els seus primers 7 anys de vida, és molt important la vivència del pols, accent i ritme.

- Els jocs: està inclòs també els jocs, ja que qualsevol aprenentatge que s'intenti realitzar dins una aula, i amb especial dins una aula d'Educació Infantil, s'hauria d'utilitzar els jocs. I la música i la psicomotricitat no poden ser diferents. Com ja hem indicat anteriorment hi ha infinitat de jocs que ajuden a desenvolupar tant la música com la part motora dels infants. I un exemple d'això és el desenvolupament de la motricitat fina i la gruixada.

Si pensem en la motricitat gruixada tenim des de jocs com la Gallineta Cega, fins al d'estàtues però si pensem en la motricitat fina trobem la manipulació d'un instrument indistintament de la família a la que pertanyi.

- Moviment corporals: amb aquest apartat fem una clara referència a una cita feta anteriorment a aquest mateix apartat, on veiem que els músics adopten posicions corporals molt establertes i l'estudi de la música juntament amb la repetició ajuda a crear aquesta intel·ligència corporal o cinestèsica, juntament amb els girs i moviments espacials que podem fer amb la dansa.

A l'aula de música hi ha molts mètodes que combinen el treball corporal amb la matèria purament musical, com ja hem pogut veure a l'apartat de les pedagogies noves. Encara així, crec que és important tornar a mencionar el tema Dalcroze.

El mètode Dalcroze com ja anticipàvem anteriorment va ser un pedagog i compositor que es negava a l'aprenentatge mecànic i sistemàtic de la música. Per aquest motiu va crear un mètode on l'aprenentatge es feia a través del moviment corporal i en el que es treballava tant l'educació auditiva com el ritme. Relacionant d'aquesta manera el ritme i el moviment corporal.

Amb el mètode de Dalcroze es necessita tenir en conta el moviment i prendre consciència del nostre propi cos. A partir del moviment se arriba a la música.

Segons Alsina citat per Anna M.Vernia (2016) :*un solfeo musical en el espacio, teoriza los elementos musicales a través de la práctica corporal, enriqueciendo además en la toma de conciencia de nuestro cuerpo, desarrollando la motricidad global, parcial y fina y formando el oído a través del movimiento. El espacio pasa a formar parte del fenómeno sonoro y motor estableciendo contacto a través de la comunicación no verbal y la expresión personal.*

Una de les activitats més conegudes d'aquest mètode i per posar un exemple del tipus de treball que pretenia realitzar aquest pedagog, era el seguiment del piano de diferents maneres

depenent de la figura que realitzava aquest, és a dir, si feia negres el alumnes caminen, si fa corxeres, corren però si hi ha un silenci tota l'activitat s'interromp.

Podem veure que amb aquesta activitat que a priori sembla molt simple, no sols estan interioritzant el ritme i la figuració musical sinó que a més, estan realitzant accions motrius que interioritzen i treballes a manera de joc.

El seu mètode també permet treballar altres conceptes com alt – flux, un costat o un altre... Com es pot observar son conceptes bàsics per a la psicomotricitat que es treballen de manera inconscient i que gràcies a la música es pot treballar més fàcilment.

5. La música i l'educació socio-emocional

Ja fa més de 2500 anys que Pitàgores utilitzava diverses escales per aconseguir un equilibri mental i recomanava determinades melodies per aconseguir canviar estats d'ànims negatius, llevar preocupacions o la ira. A Grècia la música s'utilitzava per aconseguir algun fi específic com per aleccionar als soldats per anar a la guerra. Aristòtil va descobrir que les melodies i els ritmes podien enfortir el cos, la ment i l'esperit i Plató ja deia que la música complia per l'ànima lo que la gimnasi per el cos. Descartes trobava que la música tenia el fi de provocació de passions.

Com es veu, no es una cosa nova que la música provoca diferents emocions, crea estats d'ànims o els canvia. Ja des de l'antiguitat utilitzaven aquesta propietat de la música per aconseguir coses concretes i actualment existeixen disciplines com la musicoteràpia que segueixen utilitzant la música com a eina per calmar els mals.

Segons Mosquera (2013) la música serveix per canalitzar les emocions i requereix el control de les expressions facials i corporals. Permet que els individus amb dificultat d'expressió d'emocions i sentiments puguin expressar-los amb un llenguatge diferent.

Si xerrem científicament d'allò que succeeix al nostre cervell quan escoltem música podem veure que segons Jausset (2008) extret de Mosquera (2013) quan escoltem música agradable es poden activar substàncies químiques al sistema nerviós central, estimulants-se la producció de neurotransmissors com la dopamina, endorfines, i oxitocina experimentant un estat que afavoreix la alegria i l'optimisme general.

A més també podem veure que Blood, Zatore, Bermúdez i Evans (1999) citat també per Mosquera (2013) van demostrar que algunes regions de la zona neocortical encarregada de les funcions com el raonament, planificació, aprenentatge memorització... i els paralímbics encarregats de la resposta fisiològica, existien variacions causades per emocions agradables i

desagradables depenent dels tons musicals que es presentaven per tant es pot concloure que la música afecta al cos començant des del cervell.

Una vegada xerrat de com afecta al cervell la música i les emocions, hem de xerrar de com podem utilitzar la música dins l'educació.

Per això hem de parlar de la intel·ligència emocional. Segons Martí (2014) és la capacitat que permet gestionar les nostres emocions, sentiments i reaccions enfront al fet a més de percebre i entendre les dels altres.

Per Gardner la intel·ligència emocional és la equivalència a les intel·ligències intrapersonals i interpersonal.

Aquesta intel·ligència es pot desenvolupar des de la primera infància amb el contacte de la nostra mare i el vincle afectiu que es crea amb ella. Però és important entendre que per poder fer feina i desenvolupar aquesta intel·ligència es requereix un autoconeixement que moltes vegades no és fàcil d'aconseguir i que fins i tot pot crear frustració o ira.

Segons Martí (2014) la música crea sensacions que ens ajuden a canalitzar els nostres sentiments per sentir-nos millors.

Ara bé, quan xerrem de música i emocions podem distingir diferents aspectes que es poden desenvolupar gràcies a aquestes:

- Autoestima: la autoestima és un element molt important durant tota la vida, però sobretot és important cultivar-la durant l'educació. La música permet que l'autoestima afectiva augmenti. Segons aquesta autoestima permet al nin actuar de forma més segura en sí mateix, ser més alegre, independent, acceptar desafiament i en reconèixer el seu valor personal, crear tolerància davant les frustracions i limitacions que se li poden presentar.

A més també xerra de l'autoestima social el qual la música enforteix gràcies al treball col·laboratiu i cooperatiu a més de desenvolupar no sols el respecte cap a un mateix sinó també cap els altres. Tot això fa que en referència a l'autoestima acadèmica el nin es sent un privilegiat i serà més perseverant, s'esforçarà i crearà expectatives més altes pel seu futur.

Per tant podem dir que gràcies a la música i l'augment de l'autoestima estam millorant no sols aquest aspecte de la intel·ligència emocional sinó que millorarem totes les intel·ligències gràcies a que el nin es sentirà més segur en ell per poder realitzar-les.

- Autosuperació: l'autosuperació és un aspecte que va molt lligat a la autoestima i es que la música i la activitat musical és un acte de superació en sí mateixa. Per tant, per tal de poder passar alguna dificultat, per aconseguir alguna cosa que desitges ... crees

aquesta capacitat d'autosuperació. La pràctica d'un instrument és el clar exemple d'això, però si ens centrem en la música dins un aula, l'autosuperació la podem veure en totes aquelles accions que fem repetir als infants durant un període de temps determinat fins que aconseguen realitzar l'acció correcta. L'autosuperació crea il·lusió, voluntat i resultat positiu.

- Socialització: crec que aquest és un dels punts més importants juntament amb l'autoestima, i és que la música és un mitjà de comunicació amb l'exterior, amb els nostres iguals. La música és signe d'identitat.

La música és un mitjà amb el qual el nin pot des de ben petit comunicar-se i relacionar-se amb els seus iguals, la seva família, la seva comunitat desenvolupant la funció socialitzadora tan important durant l'Educació Infantil. Durant les edats que compren aquesta educació, els infants deixen de tenir un joc solitari per passar al joc comunitari i compartit, les cançonetes, els jocs musicats són una forma excel·lent de comunicació i sinó basta veure la major part de jocs que realitzen els infants dins una escola com botar a la corda cantant cançons típiques i tradicionals, jocs de mans...

- Per últim tenim la funció creativa i és que la música, al ser un llenguatge més, permet que els infants puguin expressar-se lliurement sense sentir-se cohibits ni coaccionats. Ajuda a transmetre idees i pensaments.

Per tant i com a conclusió veiem que la música també afecta a la intel·ligència emocional tan important durant el període de l'educació, però sobretot a l'educació infantil. Al igual que passa amb la psicomotricitat, la música va lligada de la ma amb les emocions i és que ens duu records de la nostres vivències, bones o dolentes que ens fan crear uns estímuls cerebrals que donen una resposta sistemàtica al nostre cos.

EXPERIÈNCIES VISCUDES A LES PRÀCTIQUES

A aquest darrer apartat del meu treball, vull aportar mitjançant fotografies i explicacions diferents activitats que considero que serveixen de clar exemple de com la música ajuda a desenvolupar la intel·ligència cinestètica i la intel·ligència emocional.

A l'escola on he estat realitzant les pràctiques del 4t curs del Grau d'Educació Infantil tenen gran interès per la música i l'efecte que aquest té sobre els infants en edats tan primerenques, per aquest motiu tenen dues activitats setmanals impartides per professors diferents a les tutores, on realitzen música i moviment. En elles es poden observar les reaccions dels nins, de com canvien el seu estat d'ànim, la manera de socialitzar i com reaccionen a diferents estímuls.

A continuació detallaré algunes de les situacions que m'han cridat l'atenció i crec que són interessants per aquest treball:

- A l'escola va començar un nin francès al mes d'Abril. El nin, que té 3 anys, va estar molt desorientat durant els primers dies, ja que no xerrava ni entenia l'idioma, acabava d'arribar a Espanya i encara que ja havia assistit a escola infantil a França, no podia comunicar-se amb ningú. Es va passar els 3 primers dies plorant durant totes les hores que venia a l'escola, no es separava de la mestra, sols volia estar amb el seu ninot i la Chupa.

El que va passar el dia que tocava l'activitat de música va ser sorprenent. L'infant va deixar la Chupa i el ninot i per primera vegada va participar a les activitats proposades. Va ser la primera vegada que el vàrem veure somriure, col·laborar, ajudar a recollir però sobretot, la primera vegada que el veiem expressar-se

- Una altra reacció que em va cridar molt l'atenció és la reacció que te un nin de 1 any durant les classes d'estimulació musical, i es que encara que el nin mossega a tots els seus companys durant el temps que es realitzen aquestes activitats el nin no molesta a cap company simplement està atent al professor, als instruments que se li ofereixen, a la sonoritat dels diferents instruments.
- També és interessant xerrar com hi ha molts infants de les aules més petites que encara que no caminen, quan senten la música es posen drets, molts flexionen les cames i ballen i altres fins i tot segueixen el ritme de la música amb els peus o les mans.
- Una de les coses que em crida molt la atenció d'aquestes activitats és la repetició de les activitats durant un període de sessions prolongat amb la finalitat de crear un

esquema mental en els infants i permetre crear una seguretat als infants de saber que és allò que passarà.

Un exemple d'això és la utilització dels mocadors per seguir els ritmes

A la imatge podem veure alguns nins amb el mocador ja a la ma, l'activitat consisteix en seguir el ritme de les diferents músiques que el professor va posant, passant per música molt moguda a música clàssica molt calmada.

Una altra activitat on treball aspectes molt semblants que amb els mocadors és la utilització del paracaigudes. Com es pot apreciar a la fotografia, els infants es tomben al sentir música relaxada però quan sona música alegre i moguda, boten i corren tant dins el paracaigudes com per tot l'espai.

- La utilització de diferents materials per a la realització de música ajuda als infants a aconseguir diferents aspectes psicomotors com les voltes, la lateralitat o el bot. Alguns materials utilitzat dins les aules són pompes de sabó o altaveus amb colors, cosa que atreu molt als nins ja que el color canvia depenent de la cançó i fins i tot al ritme d'aquesta.

Com es pot observar a la fotografia, el canvi de colors atreu molt als infants i els fa centrar-se en la música fent relació de ritme i color.

- Una altra activitat que em sembla molt interessant és la utilització de cançons que els mateixos nins han après per tractar moviments: fort, fluix, lleuger, córrer, caminar o fins i tot onomatopeies. Com es pot observar en aquest tipus de cançons es tracten les intel·ligències musicals, lingüístiques i psicomotors.
- Per últim considero que una vivència important d'aquestes sessions musicals, és el fet d'introduir totes les parts de la sessió mitjançant cançons diferents que ajuden als nins tant a canviar d'activitat com per situar-se temporalment

Als annexes adjuntaré algunes de les activitats que es realitzen durant una sessió de música i moviment per a que s'entenguin de manera més fàcil tots aquests fets que acabo d'explicar.

CONCLUSIONS

A aquest apartat presentaré les meves conclusions sobre el que he pogut extreure del meu treball de fi de Grau a més de donar resposta als meus objectius inicials.

Per començar crec que és important xerrar de que està demostrat ja per diversos estudis de la gran importància de la música en l'educació, i en especial en l'Educació Infantil i es que com hem pogut veure durant tot el treball la música es troba a tota la nostra vida, des de que ens trobem dins el ventre matern fins que ens morim. La música és part de nosaltres i per això és important desenvolupar-la per aconseguir el màxim desenvolupament propi.

A més hem pogut veure al llarg del treball que la música no sols ajuda a aprendre els conceptes musicals i entendre allò que escoltem sinó que permet entendre i millorar molts aspectes d'altres àrees de l'aprenentatge, des de el llenguatge fins a la psicomotricitat i la socio-emocional i es que la música duu implícita en ella la part xerrada, el moviment i el sentiment.

La música sense moviment i sentiment no podria existir ja que es crea amb una finalitat i és l'expressió, la qual ja duu implícitament el sentiment.

Com diu Mosquera (2013) existeix un paralisme entre els elements estructurals de la música i les persones en quant a com som: el ritme relacionat amb la part corporal, la melodia amb la part afectiva i la harmonia amb la vida intel·lectual i de relació. Des de un punt de vista psicològic aquests tres element son molt importants ja que es refereixen a la part sensorial afectiva i mental de l'individu.

Per tant i seguint un poc aquesta idea, la música pot aconseguir un desenvolupament integral de la persona i amb ella podem aconseguir treballar tots els aspectes acadèmics.

Si la música pot i té la capacitat de desenvolupar tots aquests aspectes, considero que la millor manera d'aprofitar-la és utilitzar-la per unir els coneixements, per aconseguir que l'aprenentatge sigui significatiu i útil per l'alumne, creant connexions neuronals que perdurin al temps.

No em d'oblidar que és important aprendre música ja que si s'aprèn a una primera edat, aquesta ajuda a millorar:

- Capacitat d'escolta: la música aguditza les funcions de la oïda per la necessitat d'escoltar el ritme, la melodia i els detalls.
- De concentració: ajuda a la concentració per la necessitat de coordinar tots els aspectes del nostre cos, tant per la interpretació instrumental on necessites col·locar de manera

correcta la boca, els dits, l'esquena, els braços... com d'oient on necessites concentrarte en allò que escoltes per entendre-ho.

- Capacitat d'abstracció: permet viatjar a mons inimaginables gràcies a les emocions i sentiments que provoca a més de que gràcies a la concentració dona la capacitat de deixar fora tot allò que no ens serveix per fer música.
- Capacitat d'expressió: la música permet expressar-nos amb un altre llenguatge, més lliure i sentimental, on tot és acceptat.
- Autoestima: augmenta l'autoestima ja que permet comunicar-nos i crear lliurement allò que volem, a més de la sensació de fer bé les coses permet que l'infant es senti millor amb sí mateix.
- Criteris: crea criteri d'elecció ja que ens permet elegir allò que ens agrada o el que no, els que ens provoca sensacions de plaer i les que ens provoquen odi o ràbia
- Respekte: respecte cara a un mateix i a la nostra feina però també a respectar les creacions dels altres, ens permet entendre que si tot és vàlid, no es pot jutjar, no pots pensar que tothom té els mateixos gustos. Aquest respecte és aplicable a tota la vida i coneixements.
- Socialització: la música permet establir relacions amb la societat, la música és símbol de comunitat, de festa, ball. La música permet establir relacions.
- Actitud creativa: per últim la música aporta creativitat no sols per ella mateixa sinó que a més permet juntament amb l'autoestima fer creure als infants que són capaços d'imaginar, crear e inventar tot allò que vulguin.

Com es pot veure la música aporta molts beneficis, però si mirem un dels objectius dels que xerrava al principi, era mostrar els canvis cerebrals que permet la música i és que la música permet la connexió entre ambdós hemisferis. Permet crear connexions que duraran al llarg del temps i que permetran tenir major capacitat d'adaptació i resolució de conflictes ja que tindran diferents recursos per poder solucionar-los. A més i encara que a aquest treball no he tractat el tema, no hem d'oblidar que la música s'utilitza ajudar a millorar estats de salut i cada vegada més es realitzen estudis que demostren que serveix per ajudar a infants amb dificultats d'aprenentatge gràcies als nous camins neuronals que creen.

Per finalitzar la música vull dir que la música utilitzada de manera integral dins les escoles ajudaria a afavorir no sols l'amor i aprecio cap aquesta sinó que ajudaria als infants a sentir-se segurs, entendre més assignatures, sentir plaer cap a l'estudi i sobretot gaudir d'aprendre.

Per tant nosaltres com a futurs mestres hauríem de ser capaços de crear noves alternatives d'aprenentatges i crear activitats que afavorissin aquest tipus de millores.

-

BIBLIOGRAFIA

- Alfonso, S. (2014) *Importancia de la Educación Musical en la Educación Infantil* (Trabajo fin de Grado, Universidad Internacional de la Rioja, Zaragoza) Recuperat de <https://reunir.unir.net/handle/123456789/2494;jsessionid=AB43F1422F8DE4CE9490F9F143A5BEC9>
- Benítez, M. A., Abrahan, V. M. D., & Justel, N. R. (2017). Beneficios del entrenamiento musical en el desarrollo infantil: una revisión sistemática. *Revista Internacional de Educación Musical*, (5), 61-69. doi: 10.12967/RIEM-2017-5-p061-069
- Casas, M. V. (2001). ¿Por qué los niños deben aprender música?. *Colombia médica*, 32(4). Recuperat de <http://www.redalyc.org/html/283/28332408/>
- Despíns, J. P (1989) *La música y el cerebro* (1ª ed.).Barcelona:Gedissa.
- Díaz, M. L.(2014). La música como recurso pedagógico en la edad preescolar. *Infancias imágenes*, 13(1), 102-108. Recuperat de <http://revistas.udistrital.edu.co/ojs/index.php/infancias/article/view/5455>
- Diaz,M. (2015). *Combinando música y psicomotricidad en el aula de educación infantil* (Trabajo de fin de Grado, Universidad de Extremadura, Badajoz) Recuperat de http://dehesa.unex.es/bitstream/handle/10662/3338/TFGUEX_2015_Diaz_Cordoba.pdf?sequence=1
- Fernández, E. (2014). *Importància i transversalitat de la música en l'adquisició de les competències bàsiques a l'Ed. Primària* (Treball final de Grau. UIB, Balears). Recuperat de <http://dspace.uib.es/xmlui/handle/11201/145452>
- Galera, M., & de la Expresión, D. D. (2014). Music Play. Un útil recurso para la Estimulación Musical Temprana. *Revista Electrónica de Música en la Educación*) Number, 34, 56-73. Recuperat de <http://musica.rediris.es/leeme/revista/galera14.pdf>
- García, M^ªT.(2014) *La importancia de la música para el desarrollo integral en la etapa de Infantil* (Trabajo fin de Grado, UCA, Cádiz) .Recuperat de <http://rodin.uca.es/xmlui/bitstream/handle/10498/16696/16696.pdf>
- Gardner, H. (2016). *Estructuras de la mente: la teoría de las inteligencias múltiples*. Recuperat de https://utecno.files.wordpress.com/2014/07/howard_gardner_-_estructuras_de_la_mente.pdf
- Gili Retana, M. (2015) *La música como apoyo metodológico en otras áreas de conocimiento*. Universidad de Salamanca, Ávila
- González,E. (2015). *Las diferentes miradas pedagógicas del ritmo en educación infantil* (Trabajo final de Grado, Universitat Jaume I, Castellò). Recuperat de http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/162112/TFG_2015_gonzalezE.pdf?sequence=1
- Jauset, J. A. (2016). Música, movimiento y neuroplasticidad. *Eufonía: Didáctica de la música*, (67), 19-24. Recuperat de <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5526909>
- Margarlor, (2016), *El cerebro: la corteza cerebral*. Recuperat de <https://adpsi.wordpress.com/2016/01/14/el-cerebro-la-corteza-cerebral/>

- Martí, J. M. (2014). *Cómo potenciar la inteligencia de los niños con la música: desarrolle sus habilidades motrices, lingüísticas, matemáticas y psicosociales*. Barcelona, Ma Non Troppo Robinbook.
- Moreno, J. L. (1991). La Psicología de la música en la Educación Infantil: el desarrollo musical de los cero a los seis años. *Revista interuniversitaria de formación del profesorado*, (11), 95-110.
- Mosquera, I. (2013). Influencia de la música en las emociones. *Realitas, Revista de Ciencias Sociales, Humanas y Artes*, 1 (2), 34-38.
- Paredes Cuenca, J. R. (2018). *Método de enseñanza musical para primero de educación general básica de las escuelas de la ciudad de Cuenca* (Master's thesis).
- Pascual Mejía, P. (2002). *Didáctica de la Música*. Madrid. Editorial Pearson.
- Prieto, M. D., & Ballester, P. (2010). Las inteligencias múltiples. Diferentes formas de enseñar y aprender. *Madrid: Pirámide*.
- Polls, E. (1998). Platón i la música. *Ars Brevis*, (4), 203-221.
- Romero, S. C. (2015). La trascendencia de la educación musical de principios del siglo XX en la enseñanza actual. *Magister*, 27(1), 37-43.
- Ros, M. A. S. (2003). La música en la educación infantil: Estrategias cognitivo-musicales. *Ensayos: revista de la facultad de educación de Albacete*, (18), 197.
- Sanabria, D. (2008) Música y movimiento. *Ciencia Cognitiva: Revista Electrónica de Divulgación*, 2:1, 22-24.
- Valencia, G. (2015) El legado de Edgar Willems a la Educación musical de Hoy. *Ricercare. Revista del Departamento de Música-Grupo de investigación en Estudios Musicales*, 2015,4.5, 47-52
- Villena, M^a.I. , Vicente, A. , Vicente, M^a. P. (1998). Pedagogía musical: corrientes contemporáneas. *Anales de pedagogía*, n° 16, 101-122. Recuperat de
- Zapata, W; Maya,S. (2014). *Música y Emoción* (Trabajo fin de Grado, Universidad de Antioquia, Medellin). Recuperat de <http://revistas.um.es/analespedagogia/article/view/285621>

ANNEXES

A continuació i com he anticipat anteriorment explicaré les activitats que es desenvolupen durant les sessions de música per poder entendre així alguns dels fets que he explicat anteriorment

1r ACTIVITAT

INICI	
Durada	Aproximadament 2 minuts
Material	Utilització d'un ukelele
Finalitat	Donar introducció a les activitats, introduir als nins a que comencen, centrar als infants.
Descripció	L'activitat sol començar tal i com el professor entra per la porta ja que sol entrar cantant, els infants es col·loquen ja a una banda de l'aula que saben que han de seure, i canten tots junts una cançó d'entrada, la qual sempre és la mateixa.

2n ACTIVITAT

RITMES	
Durada	Aproximadament uns 5 minuts
Finalitat	Comencen a realitzar ritmes Mobilització dels braços
Descripció	Durant aquesta activitat el professor va marcant un ritme amb la veu mentre canta monosíl·labs (tan- tan-tan) i mou els braços d'adalt a baix, seguint el ritme marcat. Els infants realitzen imitació i molts d'ells s'inicien també amb la veu i no sols amb la mobilització del cos.

3r ACTIVITAT

RITME AMB MATERIAL PERCUTIU

Duració	Uns 5 minuts aproximadament
Finalitat	Crear ritmes amb diferent materials
Material	El material és diferent depèn de la sessió, pals de polo, les mans, ous percutius
Descripció	Els infants mitjançant el material que disposen creen ritmes de manera lliure. Altres vegades també realitzen ritmes seguint una música concreta que posa l'educador

4t ACTIVITAT

ENS MOVEM SEGUINT EL RITME

Duració	Uns 5 minuts aproximadament
Finalitat	Moure tot el cos seguint una música
Material	Música combinada
Descripció	El professor posa un recull de cançons contrastants entre elles i convida als infants a moure-se per tot l'espai seguint el ritme que senten, així veiem que hi ha nins que quan escolten música lenta caminen i quan senten música més animada corren.

5t ACTIVITAT

CANÇÓ SEGUINT PAUTES

Duració	Entre dues i tres repeticions de la cançó
Finalitat	La imitació i seguiment de moviments, desenvolupament de psicomotricitat
Material	No es necessari cap material
Descripció	Els infants han de moure-se tal i com diu la cançó la qual diu:

“Yo soy un canguro que salta muy lento
Y un elefante que pisa fuerte al andar
Yo soy una rama que se mece con el viento
Y una pulguita que pica sin parar”
Durant la cançó els infants boten, caminen
es queden quiets i mouen els braços i corren
per tot l’espai.

5t ACTIVITAT

ELS MOCADORS

Duració	La duració és d’uns 5 minuts
Finalitat	Fomentar l’escolta activa i seguir el ritme
Material	Mocadors Els infants tenen un mocador i el mouen lliurement mentre escolten diferents melodies (ràpides, lentes, fortes, suaus....)
Descripció	Poc a poc es pot veure com els infants adapten els seus moviments a allò que escolten.